

Membrán rendszerek - Alapfogalmak

- Egy O ábécé feletti **multihalmaznak** nevezünk egy olyan halmazt, melyben az elemek multiplicitással szerepelnek
- Egy ilyen multihalmazt általában egy **O -feletti szóval** reprezentálunk
- Egy μ **membránstruktúra** alatt membránok által határolt régiók hierarchikusan egymásba ágyazott rendszerét értjük
  - μ **foka** a benne levő membránok száma
  - A μ -beli membránok címkézve vannak (nem feltétlenül bijektív módon) egy H **címkehalmaz** elemeivel
    - Ha μ foka m , akkor H általában az $\{1, \dots, m\}$ halmaz
  - μ -t sokszor a címkékkel indexelt $[,]$ zárójelpárokkal adjuk meg, pl. $\left[[[ ]_3]_2 \right]_1$
  - μ membránstruktúra legkülső membránját **skin membránnak**
  - egy μ -beli membránt **eleminek** nevezünk ha nem tartalmaz további membránokat
- **Membránkonfiguráció** alatt egy μ membránstruktúrát és a μ membránjaiban előforduló objektum-multihalmazok együttesét értjük
  - Például $\left[[[aab]_3]_2 dd \right]_1$

Transition membrán rendszerek - Definíció

- $(\mu, w_1, \dots, w_m)$ a Π kezdőkonfigurációja
- Megadható úgy is, hogy a multihalmazokat közvetlenül beírjuk a membránstruktúrába

- Egy m -fokú **transition** membrán rendszer egy

$\Pi = (O, H, \mu, w_1, \dots, w_m, (R_1, \rho_1), \dots, (R_m, \rho_m), i_0)$ rendszer

Objektumok
ábécéje

Membrán címkék
halmaza (általában
 $\{1, \dots, m\}$)

m – fokú
membránstruktúra
(melynek elemei
bijektív módon
címkézve vannak a
 H elemeivel)

Rendre az $1, \dots, m$
címkéjű membránokban
kezdetben található O -
beli objektumok
multihalmazai

Rendre az $1, \dots, m$
címkéjű membránokhoz
rendelt szabályhalmazok
(részletesen következő
fólián)

A kimeneti régiót
határoló membrán
címkéje (ha a
kimeneti régió a
környezet, akkor
 $i_0 = \infty$)

Transition membrán rendszerek - Definíció

- R_i ($i \in \{1, \dots, m\}$) az i címkéjű membránhoz rendelt **evolúciós szabályok** halmaza, ρ_i pedig egy **parciális rendezés** ezen a halmazon
- **Evolúciós szabály**: olyan $u \rightarrow v$ szabály, ahol $u \in O^+$ és $v = v'$ vagy $v = v'\delta$, ahol
  - v' egy szó a következő ábécé felett: $\{a_{here}, a_{out}, a_{in_j} \mid a \in O, 1 \leq j \leq m\}$ (a *here*-t általában elhagyjuk),
  - δ pedig egy speciális O -n kívüli szimbólum
- Π egy **kooperáló membrán rendszer**, ha van benne olyan szabály, ami bal oldalának hossza nagyobb mint egy

Transition Membrán rendszerek – Szemantika

Egy Π transition P rendszer **egy lépésének (konfiguráció-átmenetének)** jellemzése

1. Π nemdeterminisztikusan minden régiójának minden objektumát lefedi a megfelelő szabályainak bal oldalával úgy, hogy
  - ne legyen olyan régió, amiben maradnának még lefedhető objektumok (maximális párhuzamosság elve) és
  - ne legyen olyan régió, amiben alkalmazunk olyan szabályt, melynél van nagyobb prioritású alkalmazható szabály (azaz nem sérülhet a szabályokhoz rendelt prioritás)

Transition Membrán rendszerek – Szemantika

2. Π a következők figyelembevételével alkalmazza a szabályokat az objektumokra

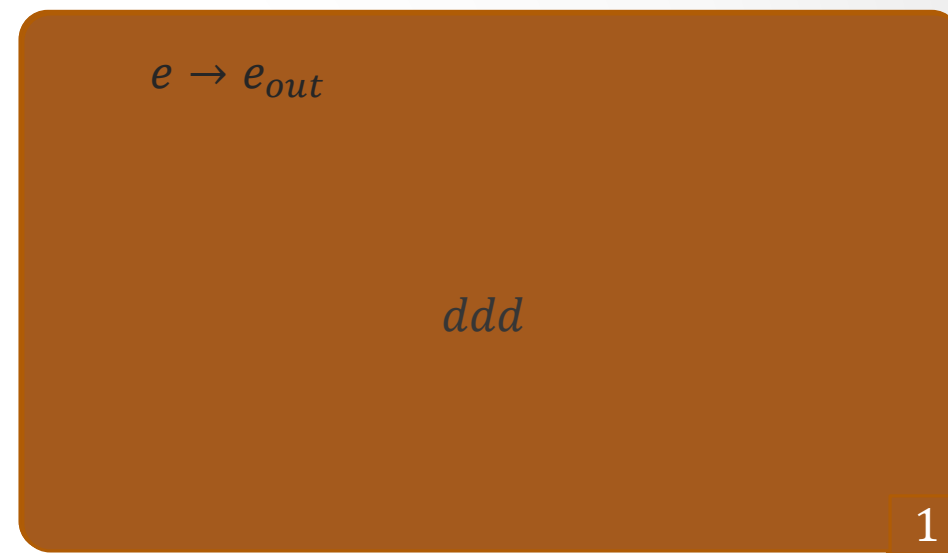
- Ha egy i membránra kiválasztásra került egy $u \rightarrow v$ vagy $u \rightarrow v\delta$ alakú szabály, akkor i -ből **eltűnnek az u -nak megfelelő** objektumok és **megjelennek a rendszerben a v -nek megfelelő** objektumok az alábbiak szerint:
  - a_{here} azt jelenti, hogy az a megjelenik i -ben (*here*-t általában nem írjuk ki)
  - a_{out} azt jelenti, hogy a megjelenik i ősében
  - a_{in_j} azt jelenti, hogy a megjelenik i j címkéjű gyermekében (ha van ilyen membrán)
- Ezek után ha valamelyik kiválasztott szabály $u \rightarrow v\delta$ alakú volt, akkor az i membrán feloldódik és az összes tartalma i szülőjébe kerül

Transition Membrán rendszerek – Szemantika

- Π egy számítása **siker**es ha véges sok lépés után megállási konfigurációba jut
  - **Megállási konfiguráció**: olyan membránkonfiguráció, melyben semmilyen objektumhoz nem rendelhető szabály
- Π **kiszámolhat** egy
  - **Számsorozat** (jele: $N(\Pi)$): ekkor a sikeres számítások végén a kimeneti membránban (vagy a környezetben) megjelenő összes objektum számát tekintjük,
    - A nemdeterminisztikusság miatt lesz belőle számsorozat
  - **Számvektorok sorozatát** (jele: $Ps(\Pi)$): ekkor a sikeres számítások végén a kimeneti membránban (vagy a környezetben) megjelenő objektum multihalmazokban az egyes objektumok számát tekintjük
  - **Nyelvet** (jele: $L(\Pi)$): ekkor a sikeres számítások során a környezetbe küldött objektumok konkatenációit tekintjük; ha egyszerre több objektum megy ki, akkor ezek összes permutációját vesszük számba

Transition membrán rendszerek – Példa

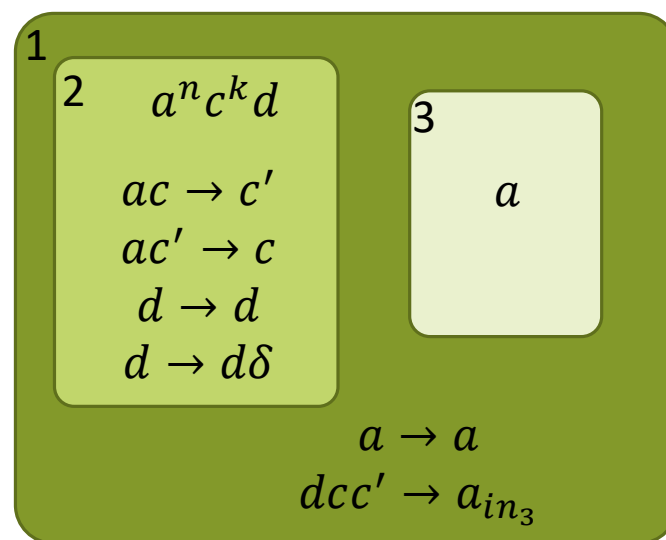
- Tekintsük újra a $\Pi_1 = (\{a, b, c, d, e\}, \{1, 2, 3\}, \left[\left[[ac]_3 \right]_2 \right]_1, (R_1, \rho_1), \dots, (R_3, \rho_3), \infty)$ membrán rendszert
  - a szabályokat és a prioritásokat az egyszerűség kedvéért beírtuk a régiókba:

- A számítás eredménye a környezetben jelenik meg és
- $N(\Pi_1) = \{m^2 \mid m \geq 1\}$

Probléma eldöntése transition membrán rendszerrel – Példa

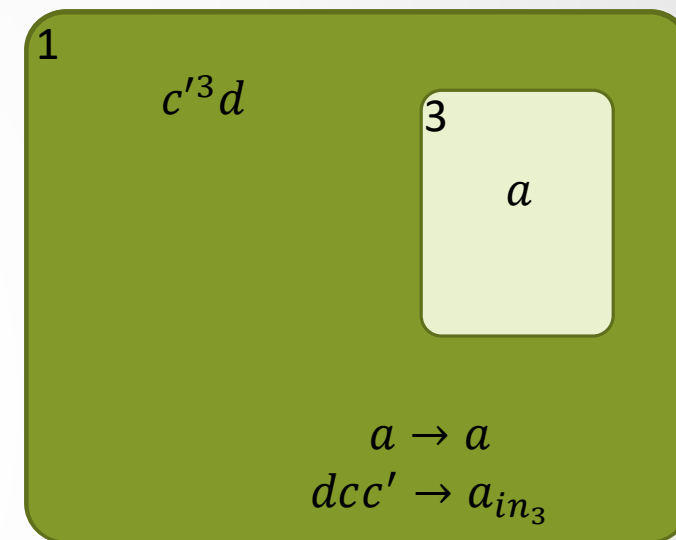
- Legyen Π_2 a következő rendszer a 3-as membránnal mint kimeneti membránnal (címkék a bal felső sarokban)

- Megmutatjuk, hogy a rendszer azt **dönti el**, hogy n többszöröse-e k -nak

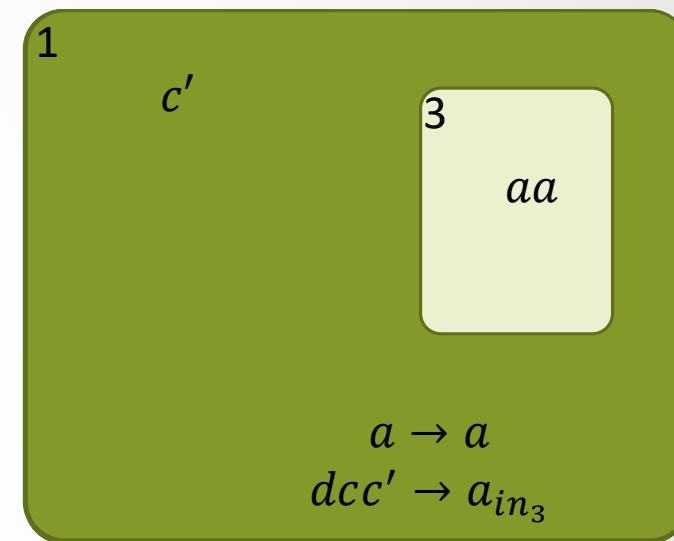
Probléma eldöntése transition membrán rendszerrel – Példa

- Indítsuk el Π_2 -t 9 a -val és 3 c -vel
- Amíg van a 2-ben addig nem érdemes alkalmazni a feloldó szabályt, mert egyébként a rendszer nem áll le és nem lesz eredménye a számításnak
- 4 lépés után a rendszer megáll 1 a -val a 3-as membránban

Probléma eldöntése transition membrán rendszerrel – Példa

- Indítsuk el most Π_2 -t 4 a -val és 3 c -vel
- 4 lépés után a rendszer megáll 2 a -val a 3-as membránban
- Tehát a rendszer akkor és csak akkor áll meg 1 a -val 3-ban ha n többszöröse k -nak

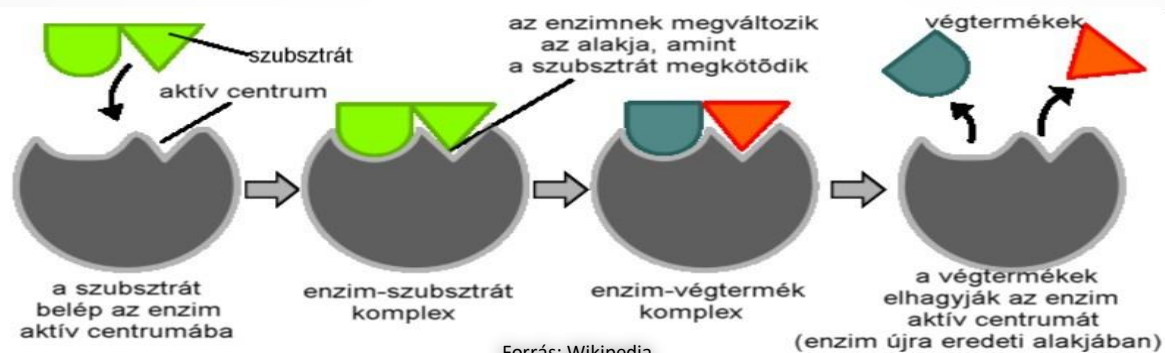

Transition membrán rendszerek – Számítási erő

- Egy L nyelvet **konstans növekedésűnek** nevezünk, ha van olyan c konstans, hogy tetszőleges $u, v \in L$, hosszban egymást követő szavakra $||u| - |v|| \leq c$
- **Tétel:** A transition membrán rendszerek
  - a szabályok **prioritása és membránfeloldás nélkül** képesek **nem reguláris** nyelvek generálására
    - Pl. $L = \{u \in \{a, b\}^* \mid |u|_a = |u|_b\}$
    - viszont **csak konstans növekedésű** nyelveket generálnak
  - a szabályok prioritásával vagy membránfeloldással képesek **nem konstans növekedésű** nyelvek generálására (lásd első példa)
    - viszont **nem rendelkeznek a Turing-gépek** kiszámítási erejével

Katalitikus transition membrán rendszerek

- Az enzimek, mint **katalizátorok** szerepe a biokémiai reakciókban:

- A **katalitikus** transition membrán rendszerekben
  - megkülönböztetjük az objektumok egy $C \subseteq O$ részhalmazát, ez a **katalizátorok halmaza**
  - kikötjük, hogy a kooperáló szabályok csak $ca \rightarrow cv$ alakúak lehetnek ($c \in C, a \in O - C$) és se v , se a további evolúciós szabályok nem tartalmazznak katalizátort
- Tétel:** a katalitikus transition membrán rendszerek **Turing-ekvivalensek**

Aktív membránok

- Az eddig vizsgált rendszerekben a futás során a membránok száma **nem növekszik**
- A membránokra az objektumoknak nincs hatása (kivéve persze a feloldást)
- Az **aktív membrános P rendszerekben** a membránok
  - **osztódhatnak** és
  - rendelkezhetnek az alábbi **polaritások** egyikével: +, −, 0
    - biológiai motiváció: sokszor a membrán két oldala között elektromos potenciálkülönbség van, ami befolyásolja, hogy milyen kémiai alkotóelemek képesek vándorolni a membránon keresztül

Aktív membrános P rendszerek – Definíció

- **Aktív membrános P rendszer:** $\Pi = (O, H, \mu, w_1, \dots, w_m, R)$, ahol
  - $m \geq 1$ a rendszer (kezdeti) **rangja**
  - O az **objektumok** ábécéje
  - H a **membrán címkék** ábécéje
  - $w_1, \dots, w_m$ O -feletti multihalmazok, az egyes membránok **kezdeti tartalmai**
  - μ egy **membrán struktúra** az alábbi tulajdonságokkal:
    - m darab **semleges** (0 polaritású) membránt tartalmaz
    - A membránok **H -beli címkékkel** vannak címkézve

Ugyanaz, mint a
transition membrán
rendszerek esetén

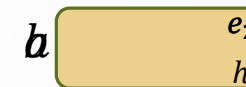
Aktív membrános P rendszerek – Definíció

- R a következő alakú **szabályok** véges halmaza ($a, b, c \in O, v \in O^*, e, e_1, e_2, e_3 \in \{0, +, -\}$)

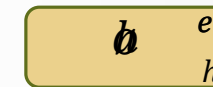
- Evolúciós** szabály (*evo*): $[a \rightarrow v]_h^e$

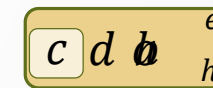
- Befelé kommunikáló** szabály (*in*): $a[ ]_h^{e_1} \rightarrow [b]_h^{e_2}$

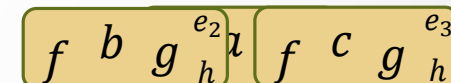
- Kifelé kommunikáló** szabály (*out*): $[a]_h^{e_1} \rightarrow [ ]_h^{e_2} b$

- Feloldó** szabály (*dis*): $[a]_h^e \rightarrow b$

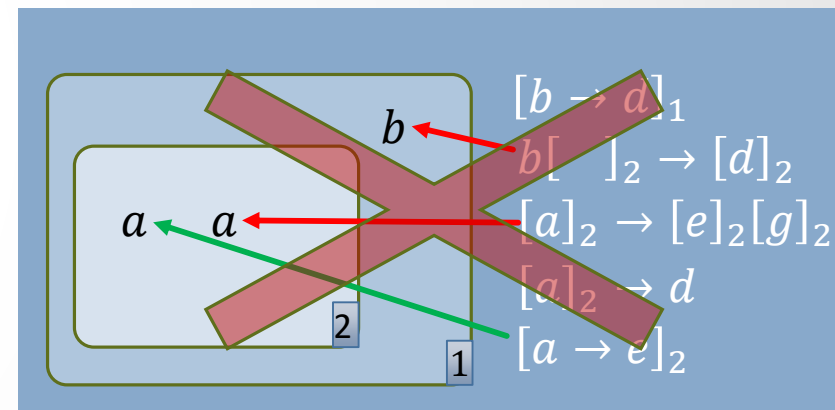
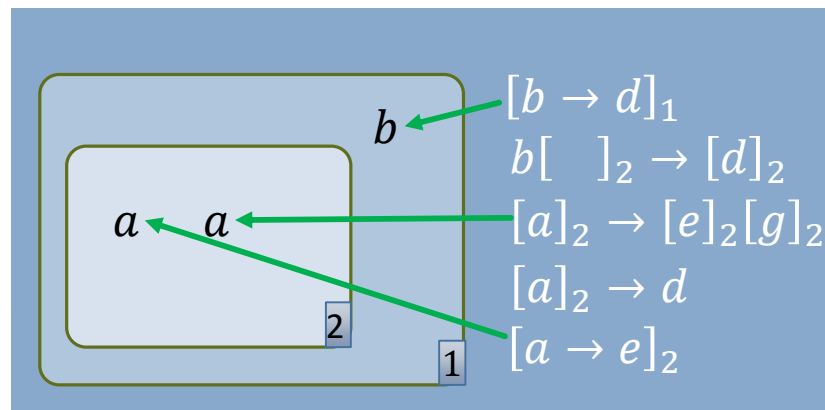
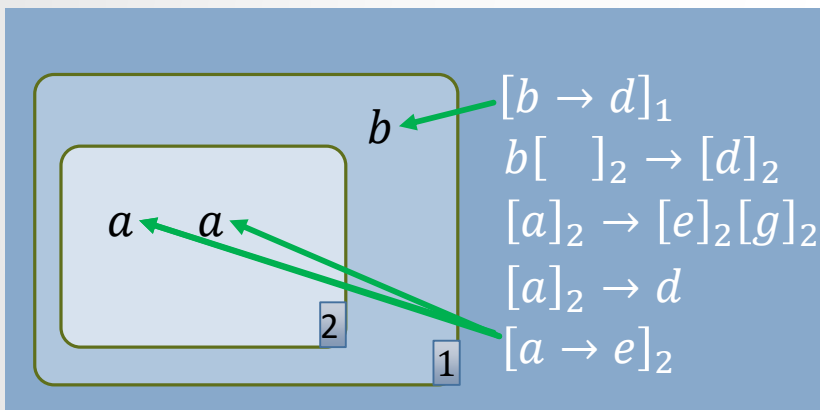

- (Elemi) membrán osztó** szabály (*div*): $[a]_h^{e_1} \rightarrow [b]_h^{e_2} [c]_h^{e_3}$

Aktív membrános P rendszerek - Szemantika

- Egy lépés most is a **maximális párhuzamosság** elvén alapul: a régiók objektumaihoz hozzárendelünk megfelelő szabályokat úgy hogy a következők teljesülnek
  - nincs két különböző objektum úgy, hogy a hozzájuk rendelt szabályok alkalmazása **ugyanazon membránt** érintené (az evo szabályok alkalmazása nem érinti magát a membránt)
  - Ez a hozzárendelés **nem bővíthető** úgy, hogy az előző szabály ne sérüljön

- Fontos:** ellentétben a transition membrán rendszerekkel, itt **nem mehet át egyszerre több** objektum a membránon (ez sértené a fenti első szabályt)